

Kunnig och behörig användning av biocider – systemet och dess utvecklingsbehov

– Redovisning från ett regeringsuppdrag

Kunnig och behörig användning av biocider – systemet och dess utvecklingsbehov

– Redovisning från ett regeringsuppdrag

ISSN: 0284 -1185

Best.nr. 361 100

Sundbyberg, oktober 2013

Utgivare: Kemikalieinspektionen©

Beställningsadress: CM-Gruppen, Box 11063, 161 11 Bromma

Tel: 08-5059 33 35, fax 08-5059 33 99, e-post: kemi@cm.se

Rapporten finns som nedladdningsbar pdf på www.kemikalieinspektionen.se

Förord

I regleringsbrevet för år 2013 fick Kemikalieinspektionen i uppdrag att utreda hur nuvarande system för utbildning och tillståndsgivning för användning av biocider i behörighetsklass 1 ska utvecklas för att anpassas till reglerna om biocidprodukter. Uppdraget ska genomföras i samråd med Arbetsmiljöverket och Socialstyrelsen och redovisas senast den 31 oktober 2013.

Kemikalieinspektionen redovisar uppdraget i denna rapport. Utredningen har gjorts i samråd med Arbetsmiljöverket och Socialstyrelsen och arbetet har letts av Lolo Heijkenskjöld, utredare vid enheten Strategier och uppdrag på avdelningen Utveckling av lagstiftning och andra styrmedel.

I rapporten beskrivs nuvarande tillståndssystem och dess tillämpning. Systemet har varit i funktion i cirka trettio år, med ansvar fördelat på tre olika myndigheter, och därför undersöks utvecklingsbehovet och några möjliga utvecklingsvägar.

Kemikalieinspektionen den 31 oktober 2013

Innehåll

Sammanfattning	7
Summary	9
1 Inledning.....	11
1.1 Uppdraget, dess uttolkning och motivering.....	11
2 Bakgrund.....	11
2.1 Allmänt om samhällets tillståndssystem	11
2.2 Om biocidprodukter	13
2.2.1 Mängd och antal biocidprodukter på marknaden.....	15
2.3 Godkännande av biocidprodukter	17
2.3.1 Behörighet för användning av biocidprodukter	17
2.3.2 Ansvarig myndighet - Kemikalieinspektionen	18
2.4 Överlåtelse av biocidprodukter	21
2.5 Utbildning och tillstånd för användning av biocidprodukter.....	22
2.5.1 Ansvarig myndighet - Socialstyrelsen	25
2.5.2 Ansvarig myndighet - Arbetsmiljöverket.....	27
3 Utvecklingsbehov för nuvarande system.....	28
3.1 Uppdragets avgränsning	28
3.2 Samlade erfarenheter av systemets tillämpning	28
3.3 Myndigheten för Yrkeshögskolan.....	30
3.4 Ramdirektivet för en hållbar användning av bekämpningsmedel	31
3.5 Sammanfattning om utvecklingsbehov	32
3.5.1 Parallella system för biocider och växtskyddsmedel?	33
3.5.2 Kan målet uppnås på annat sätt?	33
3.5.3 Vilken tidsram gäller för utvecklingsbehoven?.....	33
4 Några alternativa utvecklingsvägar	34
4.1 Förtydligt företagsansvar för behörig användning av biocider i klass 1	34
4.2 Enhetligt myndighetsansvar för tillstånd, utbildningskrav och utbildningsuppdrag.....	34
4.3 Förstärkt kontroll vid överlåtelse	35
Bilaga	
Andra system med kunskapskrav för behörighet	37

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen har i regleringsbrevet för 2013 fått följande utredningsuppdrag: *Kemikalieinspektionen ska, i samråd med Arbetsmiljöverket och Socialstyrelsen, utreda hur det nuvarande systemet om krav på utbildning och tillståndsgivning för användning ska utvecklas för att anpassas till reglerna om biocidprodukter. Kemikalieinspektionen ska redovisa uppdraget till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 31 oktober 2013.*

Bakgrund

Biocidprodukter är bekämpningsmedel som används utanför jord- och skogsbruksområdet. De används i syfte att ta död på eller motverka tillväxten av skadliga organismer. Biocidernas syfte och spridda användning har motiverat särskilda EU-regler om ett godkännandeförfarande. I dessa regler indelas produkterna i ett flertal olika produkttyper, som avspeglar mångfalden av skadliga organismer. För en del av dessa produkttyper, men inte alla, krävs Kemikalieinspektionens godkännande för den svenska marknaden.

För att biocidanvändning ska leda till en säker och effektiv bekämpning fastslås i Kemikalieinspektionens godkännande vilka som är behöriga att använda biocidprodukten. Vissa produkter kräver specialistkunskaper hos användaren och får därför endast användas yrkesmässigt av den som har särskilt tillstånd. Detta uttrycks som behörighetsklass 1 i Kemikalieinspektionens godkännande.

Kemikalieinspektionen bedriver ett intensivt och resurskrävande myndighetsarbete enligt gällande biocidregelverk och det är därför viktigt att se över vad som kan förbättras, så att dessa insatser står i proportion till uppnådd riskminskning. Utredningsarbetet har därför inriktats på en utvärderande beskrivning av nuvarande system och dess tillämpning samt en undersökning av systemets utvecklingsbehov.

Nuvarande system

Nuvarande system för kunskap och tillstånd för användning av medel i behörighetsklass 1 har funnits i cirka trettio år. Ansvar för utbildning och tillståndsgivning har fördelats beroende på produkttyp mellan Arbetsmiljöverket (träskyddsmedel) och Socialstyrelsen (rodenticider och insekticider). Systemet omfattar i dagsläget ett relativt begränsat antal behöriga användare men bedöms genom åren ha väsentligt förbättrat hanteringen av dessa medel.

Under det senaste decenniet har EU-arbetet medfört att många biocider som förr gav allvarliga problem inte längre är godkända: som exempel kan insekticider med organiska fosforföreningar eller arsenikbaserade träskyddsmedel nämnas. Numera innebär EU-arbetet i stället att nya verksamma ämnen kontinuerligt godtas och då anges i vilka produkttyper ämnet får användas. Det kan i sin tur leda till utökning av gruppen biocider som kräver Kemikalieinspektionens godkännande för den svenska marknaden.

Utvecklingsbehov

Kemikalieinspektionen anser att nuvarande system för utbildning och tillstånd behöver förstärkas och utvidgas. Detta eftersom inspektionen inom de närmaste åren kommer att fatta beslut om godkännanden för tillkommande biocidprodukter, som kan förväntas kräva kunniga och behöriga användare.

Kemikalieinspektionen noterar vidare att inom några år kan reglerna i Ramdirektivet för en hållbar användning av bekämpningsmedel komma att omfatta även biocidprodukter. Dessa regler rör bland annat utbildning av yrkesmässiga användare, utbildad personal vid överlåtelse samt att medel i klass 1 och 2 enbart får säljas till personer med utbildningsbevis.

Kemikalieinspektionens utredning visar att målet för nuvarande system, att kunnig och behörig användning ska leda till säker och effektiv bekämpning, inte kan uppnås på annat sätt än genom kunskap och myndighetstillstånd. Däremot tycks det vara möjligt att andra aktörer får i uppdrag att anordna den utbildning som krävs. En sådan åtgärd fordrar dock ytterligare undersökning, då behovet av utbildning fortsatt kan röra ett mindre antal användare som, beroende på produkttyp, hanterar biocidprodukter på ett ökande antal skilda sätt.

Kemikalieinspektionens utredning indikerar att ett tydligare företagsansvar för behörig användning, ett mer enhetligt myndighetsansvar för tillstånd, utbildningskrav och utbildningsuppdrag samt en förstärkt kontroll vid överlåtelse av biocidprodukter kan vara möjliga utvecklingsvägar för nuvarande system. Kemikalieinspektionen bedömer att ytterligare utredning av dessa alternativ behövs.

Summary

The Swedish Chemicals Agency had the following assignment in the 2013 appropriation directions: *In collaboration with the Swedish Work Environment Authority and the National Board of Health and Welfare, the Swedish Chemicals Agency shall investigate how the current system, which requires training and a permit for use, should be developed to adapt to the rules on biocidal products. The Swedish Chemicals Agency is to present its report to the Ministry of the Environment on 31 October 2013.*

Background

Biocidal products are pesticides used outside the area of agriculture and forestry. They are used to kill or prevent the growth of harmful organisms. The purpose and wide spread use of biocides has warranted specific EU legislation on an authorisation scheme. These rules group the biocides into a variety of product types, reflecting the diversity of harmful organisms. Some of these product types, but not all, require an authorisation from the Swedish Chemicals Agency for the Swedish market.

In order to ensure that biocide use will lead to safe and effective pest control, the Swedish Chemicals Agency in its authorisation decision states the appropriate user category for the biocidal product. Some products require expert skills and may therefore only be used by professionals who have acquired a special permit. This is expressed as user class 1 in the authorisation decision.

The Swedish Chemicals Agency has for a long time been conducting intensive and resource-requiring agency work under the current biocidal legislation and it is therefore important to review what can be improved, so that such actions are proportionate to the achieved risk reduction. The present investigation has therefore focused on an evaluative description of the current system and its implementation and a survey of the system's need for development.

Current system

The present system for training and permits for the use of class 1 biocides has been operative for about thirty years. The responsibility for training and permits is shared depending on the product type between the Swedish Work Environment Authority (wood preservatives) and the National Board of Health and Welfare (rodenticides and insecticides). The system currently comprises a relatively limited number of users but judged over the years it has considerably improved the management of these products.

During the past decade, however, EU work has resulted in disapproval of many biocides that previously gave serious problems, for example, insecticides with organophosphates or arsenic-based wood preservatives. Today, EU work means that new active substances are continuously approved with specification of the allowed product types. This may in turn lead to extension of the group of biocides that require authorisation from the Swedish Chemicals Agency for the Swedish market.

Development needs

The Swedish Chemicals Agency is of the opinion that the current system of training and permits needs strengthening and extension. This is because the Agency within the next few years will be making authorisation decisions for additional biocidal products, which can be expected to require skilled and licensed users.

The Swedish Chemicals Agency further notes that within a few years, it is likely that the rules of the Framework Directive on the sustainable use of pesticides will cover also biocides. These rules include, among other things, training of professional users, trained staff for supplying products and that class 1 and 2 pesticides may only be sold to people with training certificates.

The Swedish Chemicals Agency's investigation shows that the aim of the present system, i.e. that skilled and licensed use will lead to safe and effective pest control, cannot be achieved by other means than through knowledge and permits. However, it appears to be feasible to call upon other players to provide the necessary training. Such a measure requires further investigation, since the training needs may concern only small numbers of users who, depending on the product type, may handle biocides in increasing numbers of different ways.

The Swedish Chemicals Agency's investigation indicates that a clearer company responsibility for licensed use, a more uniform authority responsibility for permits, educational requirements and training assignments and an enhanced control in the biocide supply could be paths for development of the current system. The Swedish Chemicals Agency considers that further investigation of these alternatives is needed.

1 Inledning

1.1 Uppdraget, dess uttolkning och motivering

”Kemikalieinspektionen ska, i samråd med Arbetsmiljöverket och Socialstyrelsen, utreda hur det nuvarande systemet om krav på utbildning och tillståndsgivning för användning ska utvecklas för att anpassas till reglerna om biocidprodukter. Kemikalieinspektionen ska redovisa uppdraget till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 31 oktober 2013.”
ur Kemikalieinspektionens regleringsbrev för år 2013.

Uppdraget uttolkades till att handla om följande problemställning:

Det nuvarande systemet för kunskap och tillstånd förväntas inom en snar framtid ha otillräcklig kapacitet, täckning och säkerhet. Som en följd av utvecklingen mot en mer harmoniserad marknad förmodas EU-lagstiftningen leda till krav på kunskap och tillstånd för ytterligare biocidprodukter. Deras användningssätt kan skilja sig väsentligt från de produkttyper som systemet för närvarande omfattar och fordra andra former av utbildning.

Problemets konsekvenser identifierades vara:

Otillräcklig kapacitet Brist på teknisk sakkunskap och resurser som behövs för att ansvariga myndigheter ska kunna ordna utbildning. Brist på utbildningstillfällen och utbildade personer.

Otillräcklig täckning Utbildning som inte täcker tillkommande produkttyper och användningssätt.

Otillräcklig säkerhet Genom att överlåtelse sker utan krav på kontroll av köparens behörighet kan biocidprodukter komma att användas utan tillräcklig kunskap, så att hälsa och miljö äventyras.

Dessa konsekvenser medför minskade möjligheter att uppnå syftet med regelverket för biocidprodukter. Reglernas allmänna princip om att *användningen av biocidprodukter ska begränsas till det absolut nödvändiga*¹ och målet med en hög skyddsnivå för både människors och djurs hälsa och miljön motverkas.

Kemikalieinspektionen bedriver sedan länge ett intensivt och resurskrävande myndighetsarbete enligt biocidregelverket. Det är därför viktigt att se över vad som kan förbättras, så att dessa insatser står i proportion till uppnådd riskminskning.

Denna rapport innehåller Kemikalieinspektionens redovisning av utredningsuppdraget. Rapporten beskriver tillståndssystemet och dess tillämpning idag samt undersöker utvecklingsbehov och några möjliga utvecklingsvägar.

2 Bakgrund

2.1 Allmänt om samhällets tillståndssystem

Samhällets restriktioner för vem som får utföra vissa handlingar och verksamheter motiveras ofta med ett syfte att minska risker för individen eller för viktiga samhällsinslag. Ett mycket välkänt exempel är det personliga körkortet som ger behörighet att köra motorfordon. Några andra system som ställer kunskapskrav för behörig hantering av farliga varor har undersökts. En observation var att alla studerade system skiljer sig åt i både detaljer och helhetsut-

¹ Artikel 17.5 i biocidförordningen (EU) nr 528/2012

formning, beroende på motiv och önskad effekt av tillstånden (en översikt av de undersökta systemen redovisas i bilaga).² I någon form ingår dock följande inslag.

Behörighet

Behörighet innebär att en person har rätt att utöva vissa handlingar, vissa arbetsuppgifter eller ett visst yrke. Behörigheten är alltså personlig och ska kunna visas. Bevis på behörighet kan ordnas på olika sätt, beroende på hur stort behov av samhällskontroll den riskfyllda hanteringen ger. Antingen visas behörigheten genom tillstånd utfärdade av en ansvarig myndighet enligt krav i lagstiftning, eller genom certifikat från certifierande organ eller liknande.

Kunskap

Behörigheten medför ansvar för att den riskfyllda handlingen utförs på ett säkert sätt, vilket innebär att tillräcklig kunskap är en förutsättning för behörighet. Tillstånd och certifikat är enkla att visa upp, men hur visar man kunskap? Ett vanligt sätt är att innehavet av den krävda kunskapen styrks genom examination. Examinationen kan ske efter genomgången obligatorisk kurs och leda till att ett kunskapsbevis utfärdas. I andra fall kan bevis på att den sökande själv skaffat kunskapen genom utbildning eller praktisk erfarenhet krävas in.

Giltighet

Ett kunskapsbevis har ofta tidsbegränsad giltighet och en förlängning kräver förnyad kurs eller examination. Detta är för att säkerställa bibehållen och uppdaterad kunskap hos innehavaren. Andra sätt kan vara att kräva redogörelse för vilka lagförändringar som tillkommit inom området eller uppgifter om slutförda uppdrag från den behöriga personen.

Vilken person

Många system kräver att personen som utför själva arbetet ska kunna visa behörighet. I andra fall ska personen som är arbetsledare vara behörig och ha den krävda kunskapen; sedan är det arbetsledarens uppgift att se till att den som utför arbetet har tillräcklig kunskap. Dessa två typfall kan också kombineras, så att det till ett verksamhetstillstånd kopplas krav på behörig personal.

Det är vanligt att tillstånd/certifiering för ett företags verksamhet ställer krav på utrustning, utformning av lokaler och rutiner för riskfylld hantering. Med tillstånd/certifiering för verksamheten kan det kontrolleras att rätt utrustning finns på plats och att lokalerna är utformade på rätt sätt för att minska risker för människa och miljö. Detta är svårare i de fall tillståndet gäller den personen som utför arbetet.

Ett exempel

Många av de inslag som beskrivits ovan finns med i systemet för vapenlicens. Skjutvapen medför risker på flera plan, inte bara vid den direkta hanteringen utan också genom den möjliga kopplingen till brottslig verksamhet. Systemet omfattar därför kontroll genom tillstånd i flera led.

Ansökningar om personlig vapenlicens hanteras av den kommunala polismyndigheten. Man ska ha fyllt 18 år, vara pålitlig, omdömesgill och laglydig. Det ska finnas ett specifikt behov att ha vapnet, t.ex. för målskytte eller jakt.

Licens för målskjutning gäller inte för jakt, men jaktlicens tillåter både målskytte och jakt med vapnet. För licens för målskjutning krävs att man varit aktiv medlem i godkänd skytte-

² Certifiering av verksamheter avseende användning av biocidprodukter. WSP 2013-10-15

förening under minst sex månader och, för vissa vapentyper, uppvisat skjutskicklighet. Medlemskap i skytteförening kan alltså certifiera nödvändig erfarenhet och kunskap.

Licens för jaktvapen kräver att man avlagt jägarexamen enligt Naturvårdsverkets föreskrifter³. Dessa regler fastställer vilka teoretiska och praktiska kunskaper som examen ska omfatta, hur skjutprov och skrivningar ska utföras och hur jägarbevis ska utfärdas. Dessutom specificeras krav på provledare och procedurer för förordnande av provledare. Samhällets kontroll är alltså mer uttalad då vapen används i skog och mark, genom att kunskapskrav och examineringsprocedur fastlagts i lagstiftning. Men kontrollen förväntas ändå i stor utsträckning ske inom kåren av jägare.

Utöver dessa krav för innehav av vapen utövas samhällskontroll också genom tillstånd för handeln med skjutvapen.⁴ Kraven på överlåtaren omfattar laglydnad, yrkesmässighet, redbarhet och lämplighet. God kännedom om vapen, vapenlagstiftning och jaktlagstiftning krävs. Inköps- och försäljningsförteckningar ska föras av överlåtaren. Dessutom ska Polismyndigheten årligen rapportera till Rikspolisstyrelsen om polisens inspektioner hos tillståndshavare och om deras förteckning och förvaring av vapen.

2.2 Om biocidprodukter

Biocidprodukter är en typ av bekämpningsmedel, vilket ju är medel som används i syfte att ta död på eller hindra tillväxten av skadliga organismer. Biocidprodukterna avgränsas från växtskyddsmedel, den andra typen av bekämpningsmedel, genom sitt användningsområde utanför jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel. Men var används då biocidprodukterna, mer precist?

Det finns ofattbart många organismer som kan angripa och skada människors hälsa, produktion och samhälle. Det kan röra sig om organismer som biologiskt sett är vitt åtskilda, t.ex. mögelsvampar, insekter och ryggradsdjur, och som förekommer mycket allmänt i mänskliga samhällen. Detta betyder att biocidprodukter kan användas för bekämpning i bostäder, lokaler och parker eller i stora anläggningar för industriell produktion. Vanliga kemiska produkter som färg, lim och rengöringsmedel kan genom sin vattenhalt vara grogrund för mikroorganismer och den förpackade produkten skyddas därför med hjälp av biocider.

För att klargöra dessa skillnader i biocidprodukternas användning och verkningsätt har man delat in dem i några huvudgrupper och därunder ett tjugotal olika produkttyper, se tabellen nedan. Indelningen infördes i Biociddirektivet⁵ och har därefter förtydligats och ändrats något genom Biocidförordningen⁶.

När man ser mer noggrant på indelningen framgår det att den inte är stringent utan ”skär i flera snitt”. Produkterna grupperas efter både bekämpad organism (som fåglar eller insekter), behandlat material (som trä, gummi eller sten) och önskad effekt av behandlingen (som desinfektion, balsamering, konservering). Syftet med indelningen uppnås inte helt, utan olika former av gränsdragningsproblem kan uppstå.

³ NFS 2005:4

⁴ Vapenlagen (1996:67)

⁵ Direktiv 98/8 EG

⁶ Biocidförordningen (EU) nr 528/2012

Indelning av biocider i produkttyper

Huvudgrupp	Produkttyp (PT)
Desinfektionsmedel	Mänsklig hygien (PT 1)
	Desinfektionsmedel och algicider som inte är avsedda att användas direkt på människor eller djur (PT 2)
	Veterinärhygien (PT 3)
	Ytor som kommer i kontakt med livsmedel och djurfoder (PT 4)
	Dricksvatten (PT 5)
Konserveringsmedel	Konserveringsmedel för produkter under lagring (PT 6)
	Konserveringsmedel för ytbeläggningar (PT 7)
	Träskyddsmedel (PT 8)
	Konserveringsmedel för fibrer, läder, gummi och polymeriserade material (PT 9)
	Konserveringsmedel för byggnadsmaterial (PT 10)
	Skyddsmedel för kylvattens- och processsystem (PT 11)
	Slembekämpningsmedel (PT 12)
	Konserveringsmedel för vätskor som används vid bearbetning eller skärning (PT 13)
Bekämpning av skadedjur	Rodenticider (PT 14)
	Fågelbekämpningsmedel (PT 15)
	Molluskicider, maskmedel och bekämpningsmedel mot andra ryggradslösa djur (PT 16)
	Fiskbekämpningsmedel (PT 17)
	Insekticider, akaricider och bekämpningsmedel mot andra leddjur (PT 18)
	Avskräckande och tilldragande medel (PT 19)
Övriga biocidprodukter	Bekämpningsmedel för andra ryggradsdjur (PT 20)
	Antifoulingprodukter (PT 21)
	Balsamerings- och konserveringsvätskor (PT 22)

2.2.1 **Mängd och antal biocidprodukter på marknaden**

Biocidprodukter ska liksom andra kemiska produkter anmälas till Kemikalieinspektionens produktregister. Årlig uppgift om mängder m.m. ska lämnas av importörer och tillverkare av kemiska produkter på den svenska marknaden (om produktens mängd överstiger 100 kg).⁷ Det bör dock observeras att registrerade uppgifter gäller den färdiga kemiska produkten, som ofta är en blandning av många ämnen, utöver aktiv biocidsubstans, som till exempel lösningsmedel eller spädningsmedel.

Utifrån uppgifter i produktregistret uppskattar man att endast en av fyra kemiska produkter tillverkas i Sverige. Biocidprodukter på den svenska marknaden kan också förmodas vara till största delen importerade.

Tabellen nedan visar att det år 2011 fanns drygt 2000 enskilda biocidprodukter på marknaden, i en totalmängd över 120 000 ton. Det framgår vidare att sammantaget utgör biocidprodukterna en cirka femton gånger så stor mängd som växtskyddsmedlen, och är åtta gånger fler till antalet.

Bekämpningsmedel i produktregistret 2011

	Antal produkter	Mängd (ton)
Samtliga biocidprodukter	2 062	121 674
Samtliga växtskyddsmedel	296	8 886

Uppgifter om de olika typerna av biocidprodukter särredovisas i tabellen nedan. Eftersom uppgifterna härrör från företagens anmälningar år 2011 har Biociddirektivets äldre beskrivning av produkttyperna använts. Tabellen illustrerar skillnaderna i storleksordning samt att produkttyperna är mer eller mindre väl avgränsade. Till exempel finns det en handfull produkttyper som omfattar så få produkter att mängduppgifterna inte kan visas av sekretesskäl.

Antalet enskilda biocidprodukter är allra störst, över 600 stycken, i produkttypen ”Desinfektionsmedel och övriga biocidprodukter för privat användning och användning inom offentlig hälso- och sjukvård”, vilket inte är förvånande med en så allmänt hållen gruppbenämning. Därefter omfattar produkttypen ”Konserveringsmedel för burkförpackade produkter” 200 enskilda biocidprodukter, vilket avspeglar den mycket spridda användningen i vatteninnehållande kemiska produkter.

Den mängdmässigt största produkttypen ”Konserveringsmedel för livsmedel/djurfoder” räknas inte längre som en biocid när EU:s biocidförordning tillämpas. Därefter kommer de likstora produkttyperna ”Desinfektionsmedel för ytor i kontakt med livsmedel/djurfoder”, ”Desinfektionsmedel och övriga biocidprodukter för privat användning och användning inom offentlig hälso- och sjukvård”, ”Träskyddsmedel” och ”Desinfektionsmedel för dricksvatten”.

⁷ <http://www.kemi.se/sv/Start/Produktregistret>

Biocidprodukter i produktregistret 2011

Produkttyp	Antal produkter	Mängd (ton)
Biocidprodukter för mänsklig hygien	108	1 393
Desinfektionsmedel och övriga biocidprodukter för privat användning och för användning inom offentlig hälso- och sjukvård	676	15 264
Hygienbiocidprodukter för veterinärverksamhet	106	481
Desinfektionsmedel för ytor som kommer i kontakt med livsmedel och djurfoder	196	16 732
Desinfektionsmedel för dricksvatten	43	13 352
Konserveringsmedel för burkförpackade produkter	246	1 681
Konserveringsmedel för ytbeläggningar	39	335
Träskyddsmedel	98	14 699
Konserveringsmedel för fibrer, läder, gummi och polymeriserade material	62	848
Konserveringsmedel för byggnadssten	5	4
Konserveringsmedel för kylvattens- och processsystem	92	7 513
Slambekämpningsmedel	76	8 370
Skyddsmedel för vätskor som används vid metallbearbetning	44	158
Rodenticider	24	102
Fågelbekämpningsmedel	2	..
Molluskicider	7	120
Fiskbekämpningsmedel	1	..
Insekticider, akaricider och bekämpningsmedel mot andra leddjur	80	347
Avskräckande och tilldragande medel	59	205
Konserveringsmedel för livsmedel eller djurfoder	60	38 547
Antifoulingprodukter	59	303
Balsamerings- och konserveringsvätskor	4	..
Bekämpningsmedel för andra ryggradsdjur	2	..

2.3 Godkännande av biocidprodukter

Biocidprodukters syfte, att menligt påverka skadliga organismer, och deras spridda användning har motiverat regler om ett särskilt godkännandeförfarande för att biocidprodukter ska få överlåtas. Det består numera av ett EU-gemensamt system som i ett första led prövar frågan om godkännande av verksamma biocidämnen för användning i specifika produkttyper.⁸ I systemets andra led avgör nationella myndigheter frågan om godkännande av biocidprodukter för den nationella marknaden i varje land inom EES (i Sverige liksom flera andra medlemsländer har systemet äldre nationell historik; för närvarande pågår en övergång från svensk till EU-gemensam lagstiftning, vilken tillämpas fullt ut endast när ingående verksamma ämnen prövats på EU-nivån).

En biocidprodukt ska i princip vara godkänd nationellt för att få föras ut på den svenska marknaden.⁹ Syftet är att endast effektiva medel, som inte ger oacceptabla effekter eller hälso- eller miljörisker, ska finnas tillgängliga på marknaden. En oacceptabel risk som är särskilt värd att notera är att skadeorganismer kan utveckla resistens mot verksamma ämnen när otillräckligt effektiva biocidprodukter används. Medlen ska också tillgodose de behov som finns i landet (behoven att bekämpa olika organismer kan skifta inom EU).

Kravet på godkännande gäller generellt för alla biocidprodukter. Men så länge de verksamma ämnena i en produkt fortfarande undergår utvärdering i EU-programmet gäller kravet endast produkter i 13 av totalt 22 produkttyper, nämligen kemtoamedel, träskyddsmedel, konserveringsmedel för byggnadssten, medel för slembekämpning i pappers- och cellulosaindustrin, medel mot nedbrytning av mjukgörare i polymermaterial, mot nedbrytning av hudar och skinn, mot antifouling, mot råttor, fåglar, mollusker, fiskar, andra ryggradsdjur, insekter samt medel som är avskräckande eller tilldragande. För övriga produkttyper gäller undantag från kravet på godkännande till dess att EU-beslut om det ingående verksamma ämnet har fattats.¹⁰ Under undantagets giltighet krävs märkning av produkten på liknande sätt som för godkända biocidprodukter¹¹ (men utan registreringsnummer för godkännande). Uppgifter om alla biocidprodukter ska årligen lämnas till Kemikalieinspektionens register över kemiska produkter.¹²

2.3.1 Behörighet för användning av biocidprodukter

I Kemikalieinspektionens beslut om godkännande fastslås vilka användargrupper som med hänsyn till biocidproduktens hälso- och miljöfarliga egenskaper är behöriga att använda den.¹³ Användarna delas in i följande behörighetsklasser:

Klass 1: Produkt som får användas endast för yrkesmässigt bruk av den som har särskilt tillstånd,

Klass 2: Produkt som får användas endast för yrkesmässigt bruk, och

Klass 3: Produkt som får användas av var och en.

⁸ Direktiv 98/8 EG, som från 1 september 2013 ersätts av Biocidförordning (EU) nr 528/2012

⁹ 14 kap. 10 § miljöbalken

¹⁰ 4 kap. 4 § i KIFS 2008:3

¹¹ 4 kap. 6 § i KIFS 2008:3

¹² 3 § förordning (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer

¹³ 25§ Förordning (2000:338) om biocidprodukter. När EU:s biocidförordning tillämpas från den 1 september 2013 kommer regeln i stället vara införd i en ny bekämpningsmedelsförordning.

Tilläggsbeteckningen X för medel i klass 1 gäller endast för gasningsmedel.¹⁴ Dessa medel är vanligtvis mycket akutgiftiga och ger genom sin gasform mycket svårkontrollerade exponeringssituationer. Korrekt riskbedömning och användning av skyddsutrustning kräver därför särskilda kunskaper.

Kemikalieinspektionen har bemyndigats att föreskriva om kunskapskrav även för yrkesmässig användning av medel i klass 2.¹⁵

2.3.2 Ansvarig myndighet - Kemikalieinspektionen

Här beskrivs regler och praxis för Kemikalieinspektionens beslut om behörighetsklass 1 och 2 i samband med godkännande av biocidprodukter samt Kemikalieinspektionens erfarenheter.

En biocidprodukt ska placeras i behörighetsklass 1 eller 2 om den klassificerats som giftig, mycket giftig, cancerframkallande i kategori 1 eller 2, mutagen i kategori 1 eller 2 eller reproduktionsstörande i kategori 1 eller 2.^{16 17 18} I allmänhet placeras också produkter i någon av dessa två klasser om de är cancerframkallande, mutagena, reproduktionstoxiska i kategori 3, starkt frätande, frätande, ger allvarliga ögonskador, allergiframkallande (såvida försumbar exponering inte kan visas), akut farliga vid inandning, hudkontakt eller förtäring, ger risk för allvarliga hälsoskador vid långvarig exponering, kan skada spädbarn under amningsperioden, är persistenta, rörliga eller potentiellt bioackumulerande.^{19 20 21}

¹⁴ 2 kap. 11 § KIFS 2008:3:

I 47 § förordningen (2006:1010) om växtskyddsmedel och 48 § förordningen (2000:338) om biocidprodukter anges vilka myndigheter som prövar frågan om tillstånd för användning av klass I-medel. Kemikalieinspektionen anger i beslutet om produktgodkännande av ett växtskyddsmedel eller i beslutet om godkännande av en biocidprodukt vilken verksamhet ett klass I-medel är avsett för. Därvid betecknar

- L: verksamhet som huvudsakligen berör jordbruk, skogsbruk eller trädgårdsskötsel (tillståndsmyndighet: Statens jordbruksverk eller, efter Jordbruksverkets bestämmande, länsstyrelsen),
- So: åtgärder mot ohyra och skadedjur enligt 9 kap. 9 § miljöbalken (tillståndsmyndighet: Socialstyrelsen),
- AV: annan verksamhet, t.ex. användning av träskyddsmedel och antifoulingprodukter (tillståndsmyndighet: Arbetsmiljöverket).

Kunskapskraven för den som använder klass I-medel föreskrivs av respektive central tillståndsmyndighet. Om särskilt omfattande kunskapskrav gäller anger Kemikalieinspektionen detta med tilläggsbeteckningen X.

¹⁵ 46 § Förordning (2000:338) om biocidprodukter.

¹⁶ 4 kap. 11 § i KIFS 2008:3

¹⁷ Klassificering enligt KIFS 2005:7 (direktiv 1999/45/EG) med följande riskfraser:

R23, R24, R25, R39/23/24/25, R48/23/24/25 för giftiga; R26, R27, R28, R39/26/27/28 för mycket giftiga, R45, R49 för cancerframkallande i kategori 1 eller 2, R46 för mutagena i kategori 1 eller 2, R60, R61 för reproduktionstoxiska i kategori 1 eller 2.

¹⁸ Motsvarande i förordning (EC) nr 1272/2008 (CLP-förordningen):

akut inhalationstoxisk (gaser, damm/dimma) i kategori 1, 2 och 3 (H330, H331), akut inhalationstoxisk (ångor) i kategori 1 och 2 (H330), akut dermal och oralt toxisk i kategori 1, 2 och 3 (H310, H311, H300, H301), specifik organtoxicitet vid enstaka eller upprepad exponering i kategori 1 (H370, H372), cancerframkallande i kategori 1A och 1B (H350), mutagena i kategori 1A och 1B (H340) samt reproduktionstoxisk i kategori 1A och 1B (H360)

¹⁹ <http://www.kemi.se/sv/Innehall/Bekämpningsmedel/Biocidprodukter/Vagledning/>

²⁰ Klassificering enligt KIFS 2005:7 (direktiv 1999/45/EG) med följande riskfraser:

R40, R68, R62, R63 för cancerframkallande, mutagena, reproduktionstoxiska i kategori 3, R35 för starkt frätande, R34 för frätande, R41 för allvarliga ögonskador, R43 för allergiframkallande, R20, R21, R22 för akut farliga vid inandning, hudkontakt, förtäring, R48/20/21/22 för risk för allvarliga hälsoskador vid långvarig exponering, R64 för skada spädbarn under amningsperioden.

²¹ Motsvarande i förordning (EC) nr 1272/2008 (CLP-förordningen):

cancerframkallande, mutagena, reproduktionstoxiska i kategori 2 (H351, H341, H361), frätande på hud (H314), allvarligt ögonskadande (H318), hudsensibiliserande (H317), akut oral, dermal och inhalationstoxicitet i kategori 4 (H302, H312, H332), specifik organtoxicitet vid upprepad exponering i kategori 2 (H371), kan skada spädbarn som ammas (H362).

Biocidprodukten förs till behörighetsklass 1 om den är mycket giftig, starkt frätande, cancerframkallande, reproduktionstoxisk eller mutagen i kategori 1 eller 2. Avgörande för beslutet om klass 1 eller 2 är emellertid den kunskapsnivå som behövs för en säker och effektiv hantering av produkten. För medel i klass 1 kan flera eller långtgående användningsvillkor ingå i beslutet och betydligt högre krav ställs på användarens kunskap.²² Ett exempel är de uttalade specialistkunskaper behövs för effektiv bekämpning av råttor.

Kemikalieinspektionens erfarenheter

Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister²³ visar att i juli 2013 fanns beslut om sammanlagt 40 biocidprodukter i klass 1, därav

- 4 produkter (2 verksamma ämnen) i klass 1 AV,
- 31 produkter (7 verksamma ämnen) i klass 1 So, och
- 5 produkter (3 verksamma ämnen) i klass 1 SoX.

Flertalet medel som tidigare var placerade i behörighetsklass 1 på grund av hög giftighet är inte längre godkända; några exempel på detta är insekticider med organiska fosforföreningar, arsenikbaserade träskyddsmedel och båtbottenfärger med organiska tennföreningar.

Numera medför EU-harmoniserande beslut om att godta verksamma ämnen att ytterligare biocidprodukter och produkttyper kontinuerligt förs in i systemet med krav på godkännande för den svenska marknaden. Flera kommer inom en snar framtid att behöva placeras i behörighetsklass 1. Ett exempel från produkttypen desinfektionsmedel är etylenoxid, som används vid sterilisering av medicinska instrument inom sjukvård och laboratorier. Det verksamma ämnet är explosivt och extremt brandfarligt samt mutagent och cancerframkallande i kategori 2. Men då produkttypen desinfektionsmedel för närvarande inte omfattas av krav på godkännande har sådana steriliseringsprodukter ännu ingen behörighetsklass. När detta sker, krävs ett mer utvecklat system för utbildning och tillstånd.

Ett antal biocidprodukter som idag finns i behörighetsklass 2, utifrån tidigare bedömningar enligt dåvarande praxis, skulle vid en omprövning med stor sannolikhet flyttas till klass 1. Dagens kapacitetsbrist i befintlig utbildning och avsaknad av specifik utbildning för smala användningsområden med ett fåtal användare skulle då få till följd att dessa medel inte får användas. Som exempel kan nämnas:

- Skinn och hudar behandlas med biocider i produkttyp 9 för att hindra mögelangrepp. Detta görs inom traditionell garverinäring men även i andra branscher, som exempelvis fordonsindustrin. För närvarande är endast en biocidprodukt godkänd för detta användningsområde. Ingående verksamt ämne har allvarliga inneboende egenskaper (bland annat mycket giftig vid inandning, mycket giftigt för vattenlevande organismer) men lämplig behörighetsutbildning saknas och har inte kunnat anordnas för denna begränsade användning.
- Insektsmedel mot getingar med alkylkarbamater, som är mycket giftiga vid inandning. Medlen används ofta av extra personal under sommarsäsongen.
- Fiskdödande medel med rotenon, som är giftigt vid förtäring och giftigt för vattenlevande organismer, används enbart på dispens. Rotenons allmänna giftighet och den specifika användningen i vattendrag gör att en korrekt behandling, som inte ger skador i angränsande vatten, kräver expertkunskap.

²² <http://www.kemi.se/sv/Innehall/Bekampningsmedel/Biocidprodukter/Vagledning/>

²³ <http://apps.kemi.se/bkmregoff/>

Kemikalieinspektionen har nyligen utfört en enkät till skadedjurssanerande företag under handlingsplanen för en Giftfri vardag.²⁴ Idag finns ingen branschorganisation för skadedjurs-sanerare och studien gav därför en viss överblick över antalet företag och andelen behöriga tekniker. Efter en del filtrering och kontroll av uppgifter från SCB:s företagsregister sändes enkäten till 87 företag, som kunde vara huvudkontor, lokalkontor eller enskilda företag.

Antalet svar var 29, men en del kom från huvudkontor och gällde för alla företagens lokalkontor. Ur svaren framgick bland annat att drygt hälften av företagen har färre än fem anställda saneringstekniker. Några av dessa mindre företag hade ingen behörig tekniker. Samtidigt angav man i en dryg tredjedel av svaren att samtliga tekniker vid företaget hade personligt tillstånd. Flertalet företag ordnade internutbildning, men ett företag uppgav att de ordnar egen behörighetsutbildning för medel i klass 1 So enligt överenskommelse med Socialstyrelsen. Med förbehåll för möjligheten att anonyma svar från lokalkontor kunde dubblera svaren från huvudkontor, kunde det ur svaren summeras att totalt sett hade 412 av 952 saneringstekniker giltigt tillstånd.

I samband med Kemikalieinspektionens beslut om behörighet har frågan om kunskapskrav även för användning av biocidprodukter i behörighetsklass 2 lyfts upp. Medel i denna klass får alltså användas för yrkesmässig bekämpning utan formella kunskapskrav. Många produkter i denna grupp har en tydlig industriell användning, som till exempel medel mot nedbrytning av mjukgörare i polymera material, medel för slembekämpning i pappers- och cellulosaindustrin, medel för industriell impregnering av virke eller båtbottnfärger för fartyg. Vid industrianläggningar förväntas arbetsmiljöansvar och skyddsorganisation kunna säkerställa hanteringen i större utsträckning än på tillfälliga arbetsplatser.

Ett exempel på användning på tillfälliga arbetsplatser är saneringen av mögel och svamp i bostäder. De medel som då används tillhör främst produkttyp 2, men en mer långtidsverkande konserverande effekt kan uppnås med medel från produkttyperna 8 eller 10. Sådan behandling görs av saneringsfirmor som har expertinriktning mot fukt och ventilation, eftersom de bakomliggande orsakerna till fukt måste åtgärdas vid mögelproblem. För denna typ av företag finns branschorganisationen Saneringsföretagens Riksförbund, (SFR).²⁵ Precis som vid skadedjursbekämpning gör enskilda tekniker bedömningar på plats av åtgärder av flera olika slag. Generella kunskapskrav för denna typ av yrkesmässig biocidanvändning vid ensam- arbete på tillfällig arbetsplats vore rimligt, men detta ställer krav på utökad täckning och kapacitet i nuvarande system.

I den tidigare refererade enkätundersökningen lämnade ett företag följande kommentar: *”Vi ser ibland tråkiga exempel på hur preparat i klass 2 används. Dels på direkt farligt vis, dels så att de sprider problemen vidare och medför onödigt exponering för andra. Min uppfattning är att klass 2 borde strykas och införlivas med klass 1. Alternativt att det införs krav på en enklare utbildning för att få använda preparat i klass 2, för att undvika de värsta felstegen.”*

Kunskapskrav kan likaså synas rimliga för yrkesmässig användning av mikrobiologiska bekämpningsmedel. Sådana medel kan vara alternativ eller komplement till kemisk bekämpning. Men för mikrobiologiska medel finns ännu inga regler om faroklassificering. I EU-arbetet tillämpas en överenskommelse om frasen “Micro-organisms may have the potential to provoke sensitising reactions” och om behovet av skyddsutrustning vid användning. Enligt praxis medför detta att mikrobiologiska medel endast får användas för yrkesmässigt bruk och regler för sådan användning har utfärdats av Arbetsmiljöverket.²⁶ De

²⁴ Kemi PM 11/12 Skadedjurssanerares behörighet

²⁵ www.sfrsanering.se

²⁶ AFS 2005:01 Mikrobiologiska arbetsmiljörisiker - smitta, toxinpåverkan, överkänslighet.

långtgående villkoren i godkännandet av ett mikrobiologiskt medel mot översvämningsmygg visar på behovet av goda kunskaper och stor försiktighet.

2.4 Överlåtelse av biocidprodukter

Många biocidprodukter som är avsedda att användas yrkesmässigt överlåts på hundratals byggmarknader och liknande försäljningsställen. Detta är särskilt vanligt för biocidprodukter som används på tillfälliga arbetsplatser. Produkterna blir därigenom tillgängliga också för enskilda konsumenter, vilket kan leda till felaktig användning av t.ex. båtottenfärger eller insektsmedel för yrkesmässigt bruk.

Överlåtelsen av biocidprodukter omfattas inte av några särskilda krav på kontroll av köparens behörighet. Indelningen i behörighetsklasser är i reglerna knuten till biocidproduktens användning. Det innebär att privatpersoner får köpa produkter i klass 1 och 2 även om de inte får använda dem samt att yrkesmässiga användare får köpa medel i klass 1 även om de inte är behöriga att använda dem. Detta kan leda till otillåten användning av privatpersoner och yrkesmässiga som inte har tillräcklig kunskap för en säker och effektiv hantering av produkterna. Biocidprodukternas farlighetsklassificering leder sällan till att reglerna om tillstånd för privat bruk av särskilt farliga kemiska produkter²⁷ är tillämpliga.

När det gäller växtskyddsmedel, den andra typen av bekämpningsmedel, är situationen annorlunda. Växtskyddsmedel för yrkesmässigt bruk säljs oftast av ett begränsat antal leverantörer som är specialiserade på lantbrukets behov. För denna överlåtelse finns förslag om krav på kunskap hos överlåtaren och krav på kontroll av köparens behörighet.²⁸

²⁷ Förordning (2008:245) och KIFS 2008:2 om kemiska produkter och biotekniska organismer

²⁸ Ny förordning om bekämpningsmedel

2.5 Utbildning och tillstånd för användning av biocidprodukter

I tidigare avsnitt beskrevs att Kemikalieinspektionens godkännanden fastslår vilka som är behöriga användare samt att yrkesmässig användning av medel i klass 1 kräver särskilt tillstånd.²⁹ Biocidprodukter i denna klass märks med en kod som utvisar vilken myndighet som ansvarar för tillstånd och utbildning:

- So: Biocidprodukter som används för åtgärder mot ohyra och skadedjur enligt 9 kap. 9 § miljöbalken (1998:808). Socialstyrelsen är tillståndsmyndighet.
- AV: Biocidprodukter som används inom annan verksamhet, t.ex. användning av träskyddsmedel och båtbottnfärger. Arbetsmiljöverket är tillståndsmyndighet.
- L: Växtskyddsmedel som används i jordbruk, skogsbruk eller trädgårdsskötsel. Jordbruksverket är tillståndsmyndighet.

Fördelningen av ansvar på dessa myndigheter gjordes för ett trettiotal år sedan, innan Kemikalieinspektionen bildats, då ansökningar om godkännande av bekämpningsmedel prövades av Produktkontrollnämnden vid Naturvårdsverket.

Systemet beskrivs översiktligt i figuren på nästa sida. I avsnitten därefter beskrivs hur de ansvariga myndigheterna ordnar utbildningar, kontrollerar kunskap samt utfärdar kunskapsbevis och tillstånd för användningen av biocidprodukter i klass 1.

²⁹ 48 § Förordning (2000:338) om biocidprodukter:

En biocidprodukt som hänförs till klass 1 i 25 § får användas endast med särskilt tillstånd. Ett tillstånd skall avse viss tid. Frågan om tillstånd prövas av Socialstyrelsen, när det är fråga om åtgärder mot ohyra och skadedjur enligt 9 kap. 9 § miljöbalken, och av Arbetsmiljöverket, när det är fråga om annan verksamhet.

Se även 47 § Förordning (2006:1010) om växtskyddsmedel:

Ett växtskyddsmedel som hänförs till klass 1 enligt 20 § får användas endast med särskilt tillstånd. Ett tillstånd skall avse viss tid. Frågan om tillstånd prövas

1. när det gäller verksamhet som huvudsakligen berör jordbruk, skogsbruk eller trädgårdsskötsel av Jordbruksverket,

2. när det gäller åtgärder mot ohyra och skadedjur enligt 9 kap. 9 § miljöbalken av Socialstyrelsen, och

3. när det gäller annan verksamhet än i 1 och 2 av Arbetsmiljöverket.

Behörig användning av biocider

Behörig

- KemI beslutar om behörighetsklass vid godkännande av biocidprodukter
- medel i klass 3 får användas av var och en
- medel i klass 2 får användas yrkesmässigt
- medel i klass 1 får användas yrkesmässigt av den som har tillstånd

Tillstånd

- Arbetsmiljöverket ger tillstånd för företag som använder medel i klass 1 AV
- Socialstyrelsen ger personliga tillstånd för användning av medel i klass 1 So / So X
- Giltighet fem år

Kunskap

- Arbetsmiljöverket och Socialstyrelsen ansvarar för utbildning av användare
- Utbildning i lagstiftning, toxikologi, ekotoxikologi, målorganismer, skyddsåtgärder
- Förnyelse kräver godkänt vid ny kurs eller separat skriftligt prov

2.5.1 Ansvarig myndighet - Socialstyrelsen

Enligt miljöbalken ska bostäder och allmänna lokaler hållas fria från ohyra och andra skadedjur.³⁰ Fastighetsägaren eller verksamhetsutövaren är ansvarig för att nödvändiga åtgärder vidtas för att uppfylla kravet i miljöbalken. För stora delar av det svenska fastighetsbeståndet ingår skadedjursanering i fastighets- eller villaförsäkringen; i annat fall tecknas separat avtal med saneringsföretag om skadedjursbekämpning.

Biocidprodukter används vid angrepp inomhus av insekter och andra leddjur samt av råttor och möss. Bekämpning utomhus förekommer också, främst med medel mot myror och råttor. Dessutom bekämpas skadedjur för att förebygga hygienproblem inom livsmedelssektorn.

Skadedjursbekämpning inomhus medför att utrymmen för människors dagliga vistelse eller livsmedelshantering kan innehålla bekämpningsmedelsrester som ger direkta exponeringsrisker. Ansvarig person vid saneringsföretaget ska därför se till att medlen används så att hälsorisker inte uppstår. Behovet av skydd för livsmedel, husgeråd och bohag samt behovet av efterbehandling ska bedömas. Information ska lämnas till berörda bland annat om de behöver hålla sig borta från behandlat utrymme och i så fall hur länge.

Utomhusbekämpning av råttor kan medföra risker, främst för husdjur men även för barn om de kan komma åt betet. Bekämpningen innebär dessutom risk för spridning av det verksamma ämnet genom förgiftade skadedjur. Om det verksamma ämnet inte bryts ner kan sådan spridning leda till indirekt exponering och sekundärförgiftning av rovdjur längre bort i näringskedjan. Ansvarig person på skadedjursföretag ska därför se till att informera berörda, sätta upp varningsskyltar och använda betesstationer som förhindrar förgiftningar och oönskad spridning.

Socialstyrelsen är tillståndsgivande myndighet för användningen av medel mot skadedjur i behörighetsklass 1 So och 1 So X. Kriterier för utfärdande av tillstånd föreskrivs av Socialstyrelsen.³¹ Den person som ansöker om tillstånd ska ha fyllt 18 år och ha både praktisk erfarenhet av arbete med bekämpningsmedel och tillräckliga kunskaper om medlen, arbetsmiljön, skydd för andra människor och övrig miljö. Kunskapskraven kan uppfyllas genom godkänt slutbetyg från utbildning som Socialstyrelsen anordnar, eller om motsvarande kunskaper styrks på annat sätt.

För tillstånd att använda medel i klass 1 So X krävs, förutom att sökanden under minst ett år varit behörig för medel i klass 1 So, även godkänt resultat från en mer omfattande utbildning.

Utbildningsanordnande

Socialstyrelsen genomför årligen minst två kurser som inriktas mot tillstånd för medel i klass 1 So. I dessa kurser tar man bland annat upp aktuell lagstiftning, toxikologi, ekotoxikologi, kunskap om målorganismer, förebyggande skyddsåtgärder, olika typer av kemiska bekämpningsmedel och hur dessa bör hanteras.³² Kursavgiften ligger för närvarande på 8 500 kronor exklusive moms.

En gång om året genomförs också en mer specialiserad kurs för tillstånd för medel i klass 1 So X.³³ Behörighetsklassen 1 So X gäller endast medel för gasning av skadedjur. Sådana medel har vanligtvis mycket hög akutgiftighet och bekämpningen ställer extra höga krav på

³⁰ Miljöbalken (1998:808) 9 kap. 9 §

³¹ Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:5) om tillstånd för användning av vissa bekämpningsmedel

³² <http://www.socialstyrelsen.se/halsoskydd/bekampningsmedel/Documents/Kursplan%20So.pdf>

³³ http://www.socialstyrelsen.se/halsoskydd/bekampningsmedel/Documents/Kursplan_SoX.pdf

riskanalys och användning av skyddsutrustning. Kostnaden för denna kurs ligger för närvarande på 12 500 kronor exklusive moms.

Alla kurser är på fyra dagar och avslutas med skriftlig examination. Kursmaterial, planering och genomförande ordnas av Socialstyrelsen medan konferensanordnare har upphandlats för anmälningar, avgifter, lokalbokning m.m.

Totalt hålls alltså minst tre kurser om året. Årligen deltar 50-150 personer i utbildningen. Flera kurser ordnas vid stor efterfrågan, alternativt kan motsvarande utbildning som uppfyller kraven ordnas av annan part.

Ett ökande behov av bekämpning i bostäder, offentliga lokaler och parker har under senare år lett till ökad efterfrågan på Socialstyrelsens utbildning och ökad omfattning av företagsintern utbildning. Globalisering och klimatförändring ger nya skadedjur och ökad förekomst av befintliga skadedjursproblem, som kan vara svåra att kontrollera. Antalet saneringsföretag har ökat, men branschorganisation saknas i dagsläget.

Samarbete mellan de nordiska länderna bidrar till en ökad efterfrågan på kursen för gasningsmedel i klass 1 SoX. Tekniker från Danmark och Norge deltar redan nu i utbildningarna, och nyligen har man från Finland hört sig för om möjligheten till ett liknande finskt deltagande.

Socialstyrelsen ser inga möjligheter att ta ett utvidgat ansvar för utbildning och tillstånd för framtida tillkommande produkttyper, utöver rodenticider och insekticider. Om kunskapskrav i framtiden skulle ställas på användningen av insekticider och rodenticider i klass 2 kan behovet av utbildning öka, men Socialstyrelsen bedömer att ökningen skulle bli marginell eftersom många saneringstekniker redan har tillstånd. De flesta uppdrag kräver tekniker med gällande tillstånd, det ses som en kvalitetssäkring av beställarna, och företag som vill lämna anbud vid försäkringsbolagens upphandling ser till att ha en behörig tekniker.

Tillståndsgivning

De tillstånd som Socialstyrelsen utfärdar är personliga, inga tillstånd ges till företag eller organisationer. Tillstånden har numera formen av ”polisbricka”. De är giltiga i fem år men kan återkallas om en tillståndsinnehavare visar sig vara olämplig. Ett enkelt register förs över något tusental personer med giltigt tillstånd.

Ett tillstånd kan förnyas en gång genom särskild prövning, vilket innebär en webbaserad skrivning. Kostnaden för skriftligt prov är i dagsläget 2 000 kronor exklusive moms. Årligen genomgår 15-50 personer sådan särskild prövning. Efter denna förenklade förnyelse krävs återigen ett godkänt kursdeltagande för att förnya tillståndet. Möjligheten till särskild prövning gäller inte för klass 1 SoX, förnyelse av sådant tillstånd kräver alltid ny utbildning.

Kommunerna har ansvar att kontrollera hanteringen av kemikalier vid skadedjursbekämpning.³⁴ Naturvårdsverket ansvarar för tillsynsvägledning vad gäller bekämpning utomhus.³⁵ Socialstyrelsen uppfattar dock att tillsyn över behörighet i användningen av insekticider och rodenticider inte sker.

Socialstyrelsens arbete med att ge utbildning och utfärda tillstånd kräver en hel del resurser, möjligen åtgår 40 procent av en heltidstjänst till planering, kursledning, uppdatering och föreläsande, plus en assistent för administrativt arbete med kurskostnader, tillståndsregister samt utskick av tillstånd plus upphandlad konferensanordnare.

³⁴ Miljötillsynsförordning (2011:13)

³⁵ Naturvårdsverks föreskrifter (SNFS1997:2) om spridning av kemiska bekämpningsmedel

2.5.2 Ansvarig myndighet - Arbetsmiljöverket

Många biocidprodukter används i mycket stora mängder vid industriella anläggningar, som exempelvis medel för impregnering av trävirke, skydd för kylvatten eller metallbearbetningsvätskor. Sådan användning medför andra behov av kunskap än den tidigare beskrivna bekämpningen av skadedjur på tillfälliga arbetsplatser.

Arbetsmiljöverkets generella regler om kemiska arbetsmiljörisker syftar till att förebygga ohälsa och olycksfall orsakade av kemiska risker i arbetet.³⁶ Detta ska göras genom arbetsgivarens systematiska arbetsmiljöarbete, där bl.a. skyldigheten att undersöka och bedöma kemiska risker samt vidta riskbegränsande åtgärder ingår. Innebörden i dessa regler gäller sedan länge för verksamheter som träimpregnering.

Arbetsmiljöverket är tillståndgivande myndighet för verksamheter där biocidprodukter i behörighetsklass 1 används för träimpregnering. Tillstånd utfärdas inte för andra typer av biocidprodukter, eftersom endast träskyddsmedel är aktuella i dagsläget. Regler för utfärdandet av tillstånd och kunskapskrav för arbete med bekämpningsmedel i klass 1 AV finns i Bekämpningsmedelsföreskriften³⁷ med uppdatering i vad gäller träskydd.³⁸

Arbetsmiljöverket kan ge tillstånd till den som bedriver träskyddsverksamhet om det på arbetsstället finns minst en person som har ett giltigt utbildningsbevis från Arbetsmiljöverkets utbildning. Den personal som är involverad i impregneringsverksamheten ska ha goda kunskaper om hälso- och miljöegenskaperna hos de använda medlen, om hur arbetet ska bedrivas och om hur personlig skyddsutrustning ska användas och skötas. Berörd personal som inte gått utbildningen ska i stället få tillräcklig kunskap av arbetsgivaren.

Utbildningsanordnande

Arbetsmiljöverket anordnar årligen en grundkurs och en repetitionskurs i industriellt träskydd. Kurserna samordnas numera med Svenska träskyddsinstitutets impregneringsmästarkurs. Kurslokal har tidigare varit vid Institution för trävetenskap, Sveriges lantbruksuniversitet, men är numera vid SP i Borås.

Kurserna behandlar

- godkännande av biocidprodukter och behörighet för användning,
- risker för miljön, och
- kemiska arbetsmiljörisker.

Dessutom ingår praktiska övningar i hur man skyddar sig vid riskfyllda arbetsmoment. En kurs varar i fyra dagar, repetitionskursen en dag, och kurserna avslutas med en skrivning. Efter godkänt resultat får deltagarna ett personligt diplom, med personnummer, som undertecknas av ansvarig vid Arbetsmiljöverket. Ett sådant utbildningsbevis är giltigt i fem år.

Utbildningen är avgiftsbelagd. Runt tjugo personer genomgår grundkursen och lika många går repetitionskursen per år.

Arbetsmiljöverket ser inga möjligheter att ta ett utvidgat ansvar för utbildning och tillstånd för framtida tillkommande produkttyper, utöver träimpregneringsmedel. Man framhåller vikten av att det görs skillnad mellan användningen av medel av klass 1 och 2 och att det är kravet på kunskap som ger denna åtskillnad.

³⁶ AFS 2011:19 Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om kemiska arbetsmiljörisker

³⁷ AFS 1998:6 Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om bekämpningsmedel

³⁸ AFS 2012:6 Särskilda föreskrifter om tillstånd att använda bekämpningsmedel klass 1 för behandling av trä och om kunskapskrav vid användning av sådana medel

Tillståndsgivning

Årligen utfärdas upp till tio verksamhetstillstånd. Tillstånden ges för högst fem år och kan återkallas. De utgörs av en skrivelse till verksamhetens arbetsgivare från ansvarig vid Arbetsmiljöverket.

AV-distrikten planerar och utför verkets tillsyn av företagens efterlevnad av arbetsmiljöregler i allmänhet och regler för användningen av träskyddsmedel i synnerhet.

När tillståndssystemet började tillämpas för cirka 25 år sedan fanns impregneringsverksamhet vid cirka 120 företag, men nu är endast ett trettiotal företag aktuella. Över tid verkar utbildningen ha lett till säkrare arbetsmetoder och radikalt förändrade attityder. Systemets sanerande effekt framgår vid de återkommande utbildningskontakterna med företagets personal.

3 Utvecklingsbehov för nuvarande system

3.1 Uppdragets avgränsning

Uppdraget har uttolkats till följande problemställning:

Det nuvarande systemet för kunskap och tillstånd förväntas inom en snar framtid ha otillräcklig kapacitet, täckning och säkerhet. Som en följd av utvecklingen mot en mer harmoniserad marknad förmodas EU-lagstiftningen leda till krav på kunskap och tillstånd för ytterligare biocidprodukter. Deras användningssätt kan skilja sig väsentligt från de produkttyper som systemet för närvarande omfattar och fordra andra former av utbildning.

Utifrån uppdragets formulering (”utreda hur systemet ska utvecklas för att anpassas till biocidreglerna”) beskriver Kemikalieinspektionen tillståndssystemet och dess tillämpning i dag samt undersöker utvecklingsbehov och några möjliga utvecklingsvägar för systemet.

3.2 Samlade erfarenheter av systemets tillämpning

Kemikalieinspektionens beslut om godkännande av en biocidprodukt kan fastslå att yrkesmässig användning kräver särskilt tillstånd (behörighetsklass 1). Socialstyrelsen ger tillstånd till personer som utför yrkesmässig bekämpning av ohyra och skadedjur och Arbetsmiljöverket utfärdar tillstånd till verksamheter som använder träskyddsmedel. För tillstånden krävs kunskapsbevis, vilket normalt ges vid de utbildningar som respektive myndighet ordnar.

Systemet har fungerat i ett trettiotal år och har lett till en säkrare hantering av medel i klass 1.

Det senaste decenniets EU-arbete har emellertid medfört att de flesta medel som tidigare fanns i klass 1 inte längre är godkända, eftersom ingående ämnen inte stöds av EU-programmet; några exempel är insekticider med organiska fosforföreningar, arsenikbaserade träskyddsmedel och båtbottnfärger med organiska tennföreningar. Antalet enskilda biocidprodukter i behörighetsklass 1 är i dagsläget endast 40 stycken.

Numera innebär det alltmer harmoniserande EU-arbetet att verksamma ämnen som godtas för användning leder till krav på godkännande av fler biocidprodukter för den svenska marknaden. Tillståndssystemet gäller för närvarande endast tre produkttyper och har inte flexibilitet att täcka in tillkommande biocidprodukter av annan typ.

I några fall har avsaknaden av utbildningsmöjlighet vägts in i bedömningen av biocid-produkter med smala användningsområden. Dessutom har ett behov av särskild kunskap aktualiserats för några andra kategorier av biocidprodukter och hanteringsätt (ensamarbete på tillfälliga arbetsplatser).

Företagen som skadedjurssanerar förefaller vara relativt få och har inte bildat någon svensk branschorganisation. Ett ökande behov av bekämpning under senare år har lett till att antalet företag är ökande. Enligt svaren på en enkätundersökning är hälften av företagen små med färre än fem saneringstekniker. En något osäker uppgift från enkäten visar att 57 procent av totalt 952 saneringstekniker saknade giltigt tillstånd år 2012.

Socialstyrelsen anordnar minst tre kurser om året och 50-150 personer deltar. Särskild prövning genomförs av 15-50 personer per år och företag genomför egen utbildning. Följande kommentarer har framförts³⁹ av saneringsföretag som skäl till att inte samtliga tekniker vid företaget genomgått utbildning: *”Antalet platser på utbildningen har inte motsvarat företagets behov.”* – *”Eftersom kursen ordnas endast 2 gånger per år och det krävs praktisk erfarenhet på cirka 6 månader för att kunna delta, tar det minst ett halvår eller upp till ett år innan en nyanställd kan börja arbeta självständigt.”* Detta indikerar vilka konsekvenser en otillräcklig utbildningskapacitet får för saneringsföretagens verksamhet. Har företagen ingen personal med giltigt tillstånd kan biocidprodukter i klass 1 inte användas, trots att medlen godkänts och bedömts nödvändiga för en god boendemiljö eller för att hindra smittspridning.

Arbetsmiljöverkets del av tillståndssystemet har en mindre omfattning. Runt tjugo personer genomgår grundkursen och lika många går repetitionskursen per år. Årligen utfärdas upp till tio verksamhetstillstånd. Eftersom tillstånden i detta fall utfärdas för verksamheten är systemet mer flexibelt vid personalförändringar. När systemet började tillämpas för 25 år sedan rörde det verksamheten vid cirka 120 impregneringsföretag. Nu är endast ett trettiotal företag aktuella, de ingår i en relativt liten branschorganisation.

Utbildning och tillstånd verkar för närvarande kräva insatser på åtminstone ett personår, men ses som en isolerad och mindre viktig del av myndigheternas verksamhet. Systemet är tungrovt genom otidsenlig administration och dessutom sårbart genom beroendet av kompetens och engagemang hos ett fåtal personer vid de ansvariga myndigheterna.

Det har nyligen rapporterats att brunråttor och möss som är resistenta mot rodenticider hittats på olika platser i landet. Det är första gången man finner detta i Sverige, men det är redan påvisat på många andra håll i Europa där samma typ av medel används. I saneringsföretagen är man orolig för en liknande utveckling i Sverige. Det faktum att puderbaserade insekticider mot getingar använts i ventilationskanaler och gett allvarliga incidenter i boendemiljön ger ytterligare indikation på möjlig felanvändning. Behovet av kunskap för effektiv och säker bekämpning understryks av dessa fynd.

Det har framkommit att tillsyn över behörighet i användningen av insekticider och rodenticider inte sker. Samrådsmyndigheterna bedömer ändå att utbildning och tillstånd över tid har medfört säkrare arbetsmetoder och förändrade attityder. Den samlade bilden är att systemet haft önskad effekt under de gångna åren men att det redan nu finns behov av utökad kapacitet, täckning och säkerhet.

³⁹ Kemi PM 11/12 Skadedjurssanerares behörighet

3.3 Myndigheten för Yrkeshögskolan

Kemikalieinspektionen har sökt andra möjligheter till ökad utbildningskapacitet genom att kontakta Myndigheten för Yrkeshögskolan. Kontakten ledde till beskedet att intresserade utbildningsaktörer kan ansöka om medel hos Myndigheten för Yrkeshögskolan för att anordna den utbildning som behövs. Detta förhållande avspeglas också i den undersökning av andra system med kunskapskrav för behörig hantering som utförts (översikt redovisas i bilaga), där det framgår att utbildningsanordnande i många fall läggs på utbildningsaktörer.

Yrkeshögskolan kom till 2009 för att samla eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan, där kunskap från arbetslivet står i centrum.⁴⁰ Myndigheten för yrkeshögskolan bildades 1 juli 2009, med uppgiften att:

- Analysera arbetsmarknadens behov av yrkeshögskoleutbildningar
- Besluta om vilka utbildningar som ska ingå i yrkeshögskolan
- Bevilja statsbidrag till anordnare av ”utbildningar inom yrkeshögskolan”
- Utöva tillsyn över ”utbildningar inom yrkeshögskolan”
- Ansvara för att samordna och stödja en nationell struktur för validering
- Vara nationell samordningspunkt för EQF, europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande
- Besluta om statligt stöd enligt förordningen (2000:52) om statligt stöd till ”kompletterande utbildningar”

Myndigheten administrerar tre olika utbildningsformer. Störst är ”Utbildning inom yrkeshögskolan” men även ”kompletterande utbildningar” och ”tolkutbildningar” ingår i uppdraget. I administrationsuppgifterna ingår att svara för ett register över de studerande, deras studieresultat, betyg och examina samt att vara personuppgiftsansvarig för behandling av sådana uppgifter.⁴¹

Om kompletterande utbildningar

Kompletterande utbildningar är fristående utbildningar som staten stöder genom statlig tillsyn, studiestöd och/eller statsbidrag. Utbildningarna finns exempelvis inom konst, musik, dans, teater, design, mode, hantverk, media, flyg, djurvård, hälsa och friskvård. Kompletterande utbildningar kan förbereda för vidare studier men kan också leda till ett yrke, till exempel flyginstruktör, frisör, medicinsk massageterapeut, florist och marknadsförare. Ökad yrkesskicklighet i områden där det finns ett nationellt behov, utbildning som utvecklar erforderlig kompetens i befintligt arbete, ger särskilt kvalificerad kompetens eller tillgodoser behov inom smala yrkesområden är skäl som nämns i Förordning 2000:521.

Om utbildning inom smala yrkesområden

En av myndighetens uppgifter är att inom smala yrkesområden tillgodose behov av eftergymnasiala yrkesutbildningar som ska leda till förvärvsarbete för de studerande, eller till en ny nivå inom deras yrke. Utbildningarna ska också medverka till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är viktigt för individen och samhället.

Ett smalt yrkesområde av intresse för individen och samhället är ett område som sysselsätter ett fåtal personer, präglas av fåmansföretag, omfattas av kunskaper, färdigheter och

⁴⁰ Reglerat genom Lag (2009:128) om yrkeshögskolan, Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan, Förordning (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning samt Förordning (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar.

⁴¹ Myndighetens årsredovisning 2012 [Redovisning av verksamheten - Myndigheten för yrkeshögskolan](#)

kompetens som riskerar att försvinna eller som är så nytt att det enbart behärskas av ett fåtal. Inom smala yrkesområden finns sällan starka bransch-organisationer eller en stor andel anställande företag. Däremot kan kompetensen inom ett smalt yrkesområde vara viktig för tillväxten inom andra sektorer.

En utbildning inom ett smalt yrkesområde bedrivs ofta med tydlig koppling till yrkesrollen och yrkesutövningen, individuellt eller i små studerandegrupper och har ofta stor andel lärar- eller handledarledd tid. Ansökningarna inom ett smalt yrkesområde konkurrerar inte med de övriga yrkeshögskoleutbildningarna utan behandlas som en egen grupp. Av 19 ansökningar inom smala yrken beviljades tolv utbildningar i januari 2012, bland annat till arborist, kontor, sadelmakare, livesändningsspecialist och en kuskutbildning i brukshästkörning.

3.4 Ramdirektivet för en hållbar användning av bekämpningsmedel

Konsekvenserna av bristande kapacitet, täckning och säkerhet i nuvarande system minskar möjligheten att uppnå syftet med gällande biocidregelverk. De motverkar även målsättningen i Ramdirektivet för en hållbar användning av bekämpningsmedel.⁴² Detta minimidirektiv syftar till en hållbar användning av bekämpningsmedel genom att bekämpningsmedelsanvändningens hälso- och miljörisker minskas och tillämpningen av alternativa bekämpningsmetoder främjas. Direktivets förarbeten betonade att enbart produktgodkännanden inte kan minska riskerna i tillräcklig grad och att skyddet under bekämpningsmedlens användning behöver förstärkas.

Ramdirektivet avsågs till en början gälla alla typer av bekämpningsmedel men under förhandlingarna kom det att endast omfatta växtskyddsmedel. Man förutsåg dock en framtida utvidgning så att även biocidprodukter skulle omfattas. Därför fastläggs i Biocidförordningen⁴³ en plan för hur erfarenheter från förordningens tillämpning ska rapporteras och hur kommissionen vid behov ska lägga fram förslag till åtgärder för en mer hållbar användning av biocidprodukter. På så sätt kan delar av ramdirektivet komma att omfatta även biocidprodukter. En utvidgning så att kraven i ramdirektivet ska gälla också biocidprodukter är alltså tänkbar och detta inom något år och detta ingår i utredningens överväganden om utvecklingsbehov.

Krav på utbildning

I ramdirektivets beaktandesats 8 beskrivs behovet av grundutbildning och vidareutbildning av yrkesmässiga användare. Kraven på utbildning och utbildningsbevis regleras i artikel 5:

5.1 Medlemsstaterna ska se till att alla yrkesmässiga användare, distributörer och rådgivare har tillgång till lämplig utbildning genom organ som utsetts av de behöriga myndigheterna. Den ska bestå av både grundutbildning och vidareutbildning för att ge kunskap och vid behov uppdatera denna.

Utbildningen ska vara utformad så att den ger sådana användare, distributörer och rådgivare tillräcklig kunskap om de ämnen som anges i bilaga I, med hänsyn till deras olika roller och ansvarsområden.

⁴² Ramdirektivet för en hållbar användning av bekämpningsmedel (2009/128/EG)

⁴³ Artikel 18 i Biocidförordningen (528/2012)

Krav vid försäljning

Direktivets beaktandesats 9 beskriver att slutanvändare, särskilt yrkesmässiga användare av bekämpningsmedel, bör få särskilda säkerhetsinstruktioner vid försäljningstillfället och att icke yrkesmässiga användare, som i allmänhet inte har samma kunskapsnivå, bör få rekommendationer om säker hantering och lagring.

I artikel 6 regleras kravet på att utbildad personal ska finnas tillgänglig vid försäljningen och kunna lämna sådan allmän och särskild information. Där åläggs också medlemsländerna att begränsa försäljningen av medel motsvarande klass 1 och 2 till personer med utbildningsbevis:

6.1 Medlemsstaterna ska se till att distributörer har tillräckligt med anställda som innehar ett utbildningsbevis enligt artikel 5.2. Dessa personer ska finnas tillgängliga vid försäljningen för att ge kunder lämplig information om användning av bekämpningsmedel, hälso- och miljörisker samt säkerhetsinstruktioner för att hantera dessa risker för de berörda produkterna. Mycket små distributörer som endast säljer produkter för icke yrkesmässig användning kan beviljas undantag om de inte saluför beredningar av bekämpningsmedel som klassificeras som giftiga, mycket giftiga, cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/45/EG av den 31 maj 1999 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat].

6.2. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att begränsa försäljningen av bekämpningsmedel som är godkända för yrkesmässig användning till personer som innehar ett utbildningsbevis enligt artikel 5.2.

6.3 Medlemsstaterna ska ålägga distributörer som säljer bekämpningsmedel till icke yrkesmässiga användare att lämna allmän information om de risker för människors hälsa och miljö som användning av bekämpningsmedel är förenad med, särskilt om faror, exponering, korrekt lagring, hantering, spridning och säkert bortskaffande i enlighet med gemenskapslagstiftningen om avfall, samt om lågriskalternativ. Medlemsstaterna får kräva att bekämpningsmedelsproducenter lämnar sådan information.

3.5 Sammanfattning om utvecklingsbehov

Kemikalieinspektionen har identifierat att nuvarande system för utbildning och tillstånd behöver förstärkas och utvidgas. Några grundläggande orsaker till systemets bristande kapacitet, täckning och säkerhet kan inte påverkas av ett nationellt agerande, nämligen:

- Biocidernas funktion är att ta död på eller hindra tillväxten av skadliga organismer vilket innebär att biocidanvändning kan vara riskfylld för människa och miljö. Samtidigt behövs biociderna i samhället, men de ska användas endast då det är absolut nödvändigt.
- Biocidprodukter får endast innehålla verksamma ämnen som stöds av EU-programmet. EU-beslut om att godta fler verksamma ämnen gör att godkännande krävs för fler biocidprodukter i fler produkttyper.
- Biociderna indelas i ett tjugo-tal produkttyper som hanteras på många olika sätt av både enskilda och yrkesmässiga användare. Den yrkesmässiga användningen sker både industriellt och i ensamarbete på tillfälliga arbetsplatser.

3.5.1 Parallella system för biocider och växtskyddsmedel?

En naturlig tanke inför utvidgning av systemet är att det borde vara likadant för alla bekämpningsmedel. Men skillnaderna i behov för biocidprodukter och växtskyddsmedel bedöms vara alltför stora.

För växtskyddsmedlen gäller att drygt 200 medel i klass 1L och 2L kräver tillstånd och utbildning, dessa medel används mycket likartat inom jord- och skogsbruk. Jordbruksverket samordnar som ansvarig myndighet länsstyrelsernas kontinuerliga utbildning av cirka 20 000 lantbrukare.

För biocidprodukterna gäller kravet på utbildning och tillstånd för fyrtio medel i tre olika produkttyper, använda av något hundratal företag och ett tusental saneringstekniker. Dessutom är biocidprodukterna tio gånger fler än växtskyddsmedlen och kan ha ett tjugo-tal skilda användningssätt. Sammantaget betyder detta för biocidsystemet att behovet av utbildning rör ett litet antal användare som, beroende på produkttyp, kan hantera biocidprodukter på mycket olika sätt. Systemet har en liten omfattning samtidigt som det är starkt diversifierat. Möjligheterna att ha ett parallellt system för biocider och växtskyddsmedel bör därför räknas bort.

3.5.2 Kan målet uppnås på annat sätt?

Lika naturlig är frågan om inte tillståndssystemets mål (kunskap som ska leda till säker och effektiv bekämpning) kan uppnås på annat sätt? Kemikalieinspektionen har i ett konsultarbete låtit undersöka möjligheten att certifieringssystem skulle ersätta myndighetstillstånden. Undersökningen visade att certifiering inte kan utgöra något direkt alternativ, eftersom antalet biocidanvändare bedömdes vara för litet för att certifierande företag skulle finna intresse i att utveckla ett certifieringssystem. Därigenom verkar behovet av myndighetstillstånd kvarstå i dagsläget.

3.5.3 Vilken tidsram gäller för utvecklingsbehoven?

En ökad myndighetstillsyn behövs för att uppnå större säkerhet i systemet, speciellt vid användningen av insekticider och rodenticider. Dessutom visar erfarenheterna av dagens system redan nu ett behov av utökad utbildningskapacitet.

En utvidgning av Ramdirektivet för en hållbar användning av bekämpningsmedel till att omfatta även biocidprodukter är tänkbar inom några år. Direktivets regler om utbildning för yrkesmässiga användare, utbildad personal vid överlåtelse och begränsad försäljning av medel i klass 1 och 2 bör därför finnas med i överväganden om utvecklingsvägar.

Utvecklingen inom EU-programmet leder till ett ökat antal produkter och produkttyper som kräver godkännande för den svenska marknaden. En del av dem förväntas behöva föras till behörighetsklass 1 och kräva större flexibilitet i systemet för utbildning och tillstånd. Det betyder att Kemikalieinspektionen inom de närmaste åren kan komma att placera produkter i klass 1, trots att adekvat utbildning inte kan ordnas. Samarbete i branschorgan och behövlig utbildning för användare av dessa produkttyper kan ta lång tid att organisera. Den situation som då uppstår är olycklig: en ansökare som fått ett sådant beslut kan föra ut produkten på marknaden och produkten kan överlåtas men får inte användas. Det blir i sådant fall svårt att hävda att Kemikalieinspektionens insatser för att följa biocidregelverket står i rimlig proportion till uppnådd riskminskning.

4 Några alternativa utvecklingsvägar

I detta avsnitt beskrivs för- och nackdelar med några möjliga förbättringar av nuvarande system. Ytterligare utredning av dessa alternativ behövs emellertid. Alternativen rör:

- Ett förtydligt företagsansvar för behörig användning av biocider i klass 1
- Ett enhetligt myndighetsansvar för tillstånd, utbildningskrav och utbildningsuppdrag
- En förstärkt kontroll vid överlåtelse

4.1 Förtydligt företagsansvar för behörig användning av biocider i klass 1

Tillkommande biocidprodukter kan inte enkelt placeras in i nuvarande tvådelade system (Arbetsmiljöverkets del har företagsansvar för tillstånd och kunskap medan Socialstyrelsens del har personansvar). Alternativet att företaget, inte individen, har ansvaret för kunning och behörig användning av medel i klass 1 skulle underlätta systemets anpassning för tillkommande produkttyper.

Denna handlingslinje skulle tydliggöra företagets ansvar för verksamheten och understryka att det normala arbetsgivaransvaret för arbete med kemiska hälsorisker inte är tillräckligt. Det förtydligas att användning av biocider i klass 1 medför hälso- och miljörisker som ställer högre krav på företagets förebyggande arbetsmiljöarbete. Modellen tillämpas redan av Arbetsmiljöverket och båda samrådsmyndigheterna såg stora fördelar med denna handlingslinje. Bland annat såg Socialstyrelsen att innehav av giltigt tillstånd då kan redovisas på ett transparent sätt, vilket skulle underlätta för beställare och upphandlare. Personregister över innehavare av giltigt tillstånd behöver därmed inte hållas. Dessutom såg Socialstyrelsen ökade möjligheter till kontroll och uppföljning av behörig användning av medel i klass 1.

Antalet saneringsföretag är relativt litet och de flesta är småföretag, för dem skulle ett förändrat ansvarsförhållande innebära en stor omställning. För närvarande finns ingen branschorganisation, möjligen beroende på stark dominans av ett fåtal företag. Omställning till företagsansvar skulle kunna bidra till ett mer organiserat samarbete inom användande bransch.

4.2 Enhetligt myndighetsansvar för tillstånd, utbildningskrav och utbildningsuppdrag

Erfarenheterna från nuvarande system, där ansvaret för behörighetsklass, tillstånd och utbildning fördelats på tre olika myndigheter, visar att uppdelningen inte längre är optimal. Ett alternativ som diskuterats är att ansvaret samlas på en myndighet för att underlätta att systemets kapacitet och flexibilitet anpassas för tillkommande produkttyper. Ansvaret skulle då omfatta att ge tillstånd och att föreskriva kunskapskrav, medan utbildningsuppdraget kunde läggas på fristående organ.

Denna handlingslinje skulle följa det preliminära beskedet från Myndigheten för Yrkeshögskolan om att intresserade utbildningsaktörer kan ansöka om medel för att anordna behövlig utbildning. På så sätt skulle systemet kunna möta kommande utvecklingsbehov.

Varken Socialstyrelsen eller Arbetsmiljöverket såg några möjligheter i dagsläget att ta utvidgat ansvar för tillkommande produkttyper, men båda såg att systemets administration kan bli mer ändamålsenlig om ansvaret läggs på en myndighet. De såg även fördelar med att fristående organ skulle anordna avgiftsfinansierade utbildningar i lämpliga block.

Men givetvis kan ett sådant enhetligt ansvar inte övertas av någon myndighet utan omställning av kompetens och resurser för uppgiften. För att följa denna handlingslinje skulle ytterligare utredning behövas, både omkring anordnande och finansiering av utbildning och omkring möjligheten att ansvaret för ett utvidgat system läggs på en myndighet.

4.3 Förstärkt kontroll vid överlåtelse

Det är för närvarande möjligt för enskilda att köpa och felaktigt använda t.ex. båtottenfärger och insektsmedel avsedda för yrkesmässigt bruk. Alternativet att endast yrkesmässiga ska kunna köpa biocidprodukter i klass 1 eller 2 skulle öka systemets säkerhet.

Denna handlingslinje är parallell med reglerna om tillstånd för privat bruk av särskilt farliga kemiska produkter. En begränsning så att medel i klass 1 eller 2 endast får säljas mot faktura med organisationsnummer skulle inte vara lika långtgående som motsvarande regler i Ramdirektivet för en hållbar användning av bekämpningsmedel (utbildad personal tillgänglig vid försäljningen; försäljning av medel motsvarande klass 1 och 2 endast till personer med utbildningsbevis). Insatserna för utbildning och kontrolladministration vid hundratals eller tusentals försäljningsställen som järnhandel, byggmarknader eller bensinstationer skulle inte kunna motsvara den riskminskning som kan uppnås.

Då medel i klass 1 fortsatt kan köpas för yrkesmässig användning utan tillståndskontroll skulle detta alternativ fortfarande inte fullt ut säkerställa tillståndssystemet. Men en ökad myndighetstillsyn av behörig användning och ett mer utvecklat samarbete i användande bransch skulle kunna bidra till ökad säkerhet.

Bilaga

Andra system med kunskapskrav för behörighet

	Certifiering av företag och personal i fråga om stationär kyl-, luftkonditionerings- och värmepumpsutrustning som innehåller vissa fluorerade växthusgaser
Myndighet	Naturvårdsverket
Lagstiftning	Förordning (2007:846) om fluorerade växthusgaser och ozonnedbrytande ämnen (EG) nr 303/2008
Länk	Kyl & Värmepumpföretagen
Utbildare	Trainingpartner: http://www.trainingpartner.se/favicon.ico
Beskrivning:	<p>Personcertifiering: Personer som utför läckagekontroll, återvinning (avtappning), installation och service och underhåll ska vara personcertifierade. Certifikat delas ut efter genomgången examination med både teoretiska och praktiska moment. Certifikatet gäller i 5 år, därefter måste omcertifiering göras vart femte år genom ett kortare prov. Certifikatet kan återkallas om den diplomerade brutit mot gällande lagar, förordningar eller direktiv, eller åsidosätter god branschpraxis. Det ställs också krav på att alla ska skicka in intyg om yrkesverksamhet årligen, annars blir certifikatet inaktivt. Utbildningen omfattar tre tillfällen.</p> <p>Företagscertifiering: Företag som installerar eller utför service och underhåll ska också vara certifierat. Bland annat ska man kunna visa att företaget har tillräckligt antal certifierade personer och att det finns nödvändiga verktyg och rutiner för personalen (detta gäller alla stationära anläggningar oavsett mängd köldmediefyllning och mobila anläggningar med köldmediefyllning över 3 kg).</p> <p>Ett företagscertifikat gäller i fem år. Ansökan ska innehålla:</p> <ul style="list-style-type: none">• Lista på certifierade personer• Lista på utrustning• Beskrivning av rutiner för köldmediehantering och underhåll av utrustning• Registreringsbevis

Tillstånd och anmälan för yrkesmässig hantering av asbest

Myndighet	Arbetsmiljöverket
Lagstiftning	AFS 2006:1
Länk	http://www.av.se/dokument/afs/afs2006_01.pdf http://www.transportstyrelsen.se/sv/Sjofart/Ombordanstallda/Arbetsmiljo/Asbest/Tillstand-och-anmalan/
Utbildare	UAMS http://www.uams.se/?page=specialavfall
Beskrivning	<p>Olika ansökan om tillstånd behövs beroende på om ”Forskning, utveckling och analys” eller ”Bearbetning och behandling” eller ”Rivning” ska utföras.</p> <p>Arbetsledaren och den som utför arbete med asbest eller asbesthaltigt material ska ha genomgått en utbildning som minst måste omfatta avsnitt om asbestens egenskaper, hälsoeffekter och förekomst samt skyddsåtgärder, nödfallsåtgärder, handhavande av personlig skyddsutrustning, arbetsmetoder, kontrollåtgärder, avfallshantering, saneringsåtgärder, bestämmelser om medicinska kontroller. De som ska arbeta med rivning ska förutom teoretisk utbildning ha genomgått praktisk utbildning. Olika utbildningslängd finns för olika typer av asbestarbeten.</p> <p>Tillstånd delas ut antingen för viss tid eller för visst arbete. Tillstånd om att utföra arbetet måste också sökas.</p> <p>För rivningsarbete krävs kursen Särskild utbildning om fyra dagar (i vissa specialfall två dagar) samt Kompletterande utbildning om en dag minst vart femte år.</p> <p>Den som genomgått utbildning enligt de utbildningsplaner som upprättats av Bygginstrins Centrala Arbetsmiljöråd (BCA) erhåller ett utbildningsintyg som utfärdas av Byggnadsindustrins Yrkesnämnd (BYN). Ansökan för samtliga tillstånd lämnas till Arbetsmiljöverket i det distrikt där arbetet ska utföras. Ansökan ska innehålla uppgifter om</p> <ul style="list-style-type: none">• Adressen till den plats där arbetet ska utföras,• Arbetsmetoden,• Arbetets omfattning,• Den typ av asbesthaltigt material som ska hanteras,• Datum för arbetets början och slut, samt• Beräknad mängd asbesthaltigt avfall, vem som ska transportera bort avfallet och var det slutligt omhändertas. <p>Till ansökan ska bifogas:</p> <ul style="list-style-type: none">• Hanterings- och skyddsinstruktioner för arbetet,• Intyg om asbestutbildning för dem som ska leda och för dem som ska delta i arbetet, samt• Yttrande över ansökan från arbetstagarnas skyddsombud eller, om sådant skyddsombud inte finns, yttrande från regionalt skyddsombud.

Behörighet om att få använda växtskyddsmedel

Myndighet:	Jordbruksverket
Lagstiftning:	SJVFS 2007:76 Tillstånd och kunskapskrav för användning av växtskyddsmedel.
Länk:	http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/odling/vaxtskydd/behorighetsutbildning.4.67e843d911ff9f551db80001762.html
Utbildningsgivare	Länsstyrelserna/ Skogsstyrelsen/Jordbruksverket

Beskrivning: Spridning av bekämpningsmedel kräver sprutförarutbildning och i vissa fall tillstånd: Medel i klass 1L kräver både sprutförarutbildning och ett särskilt tillstånd. För att få tillståndet krävs praktik och ansökan görs hos länsstyrelsen. Medel i klass 2L kräver ett kunskapsbevis. För att få ett kunskapsbevis ska man ha fyllt 18 år och klarat sprutförarutbildningen. Medel för betning av utsäde kräver särskild behörighet.

För att du ska kunna hantera och använda bekämpningsmedel i jordbruk, skogsbruk och trädgårdsodling på rätt sätt krävs det att du blir godkänd på en behörighetsutbildning. Behörigheten du får är giltig i fem år och sen ska du vart femte år gå fortbildningskursen för att få din behörighet förlängd. Du måste ha fyllt 18 år för att få gå behörighetsutbildningen.

Tre olika utbildningar anordnas:

Kurs i användning av växtskyddsmedel – grundkursen omfattar fyra dagar och fortbildningen en dag. Kursen inriktas på jordbruk, trädgård eller skog. Ger behörighet för medel i klass 1L och 2L.

Kurs i användning av växtskyddsmedel för betning – grundkursen omfattar två dagar och fortbildningen en dag. Ger behörighet för medel i klass 1L och 2L. Denna kurs hålls en gång per år.

Kurs i behandling av enskilda plantor i skogsplantering – Kursen omfattar en dag och avser endast medel i klass 2L för bekämpning av enskilda skadeinsekter (snytbaggar) eller fläckvis bekämpning av ogräs i skogsplanteringar.

Länsstyrelserna ger kurserna för användning av växtskyddsmedel och fortbildning i betning. Jordbruksverket ger grundkursen i betning. Skogsstyrelsen ansvarar för kursen behandling av enskilda plantor i skogsplantering. Alla länsstyrelser ger inte utbildningar inom alla inriktningar.

För att bli behörig att använda växtskyddsmedel ska man efter avklarad kurs ansöka om behörighetsintyg för klass 2L-medel och tillstånd för användning av medel i klass 1L. Ansökan lämnas till den länsstyrelse eller skogsstyrelse där kursen genomfördes.

När ansökan beviljats får man ett kunskapsbevis. Uppgifter om den behöriga personen förs in i ett register över behöriga användare, som bland annat används för kallelser till fortbildningskurser. Behöriga användare som flyttar över länsgränsen ska anmäla detta till länsstyrelsen i det län flytten sker ifrån. Klass 1L-tillstånd och kunskapsbevis för klass 2L ska förnyas vart femte år.

Certifiering av sakkunniga inom brandskydd

Myndighet	Boverket
Lagstiftning	Plan och bygglagen 2010:900, kap 10 § 8 BFS 2011:17
Länk	http://www.boverket.se/global/tillganglighet/dokument/cert_tillg_konsekvensutredning.pdf
Utbildare	Grundutbildning som brand/teknisk ingenjör krävs och därefter en godkänd skrivning hos Byggutbildarna
Beskrivning	<p>Certifieringen gäller sakkunniga inom brandskydd som kan utföra kontroller för att säkerställa samhällets krav på brandskydd i de fall där byggherrens egenkontroll inte är tillräcklig.</p> <p>Certifiering av sakkunniga inom brandskydd utförs av ett ackrediterat bedömningsorgan; i dagsläget finns endast ett ackrediterat företag som certifierar, Sitac.</p> <p>För att säkerställa att de sakkunniga inom brandskydd håller sig uppdaterade krävs att certifierad person lämnar in en rapport varje år om fortbildning och genomförda uppdrag genom året. I detta system är det den certifierade personen som själv som måste utföra jobbet. Certifieringen i detta fall är tidsbegränsad. Det krävs inte att personen som ansöker om certifikat har genomgått en speciell utbildning för ändamålet. Man måste dock klara en tenta, den kan skrivas hos underleverantörer till ett ackrediterat organ. Dokument som ska skickas med vid ansökan:</p> <ul style="list-style-type: none">• betyg/intyg, som bestyrker ansökaren allmänna brandtekniska kunskap.• Intyg, som bestyrker erfarenhet av praktiskt arbete• intyg som bestyrker kunskap om bygglagstiftningen med mera• dokumenterad fördjupad kunskap gällande författningar inom brandområdet <p>Boverket har som mål att ha ett register över alla certifierade. Tjänsten innebär att man lätt kan gå in och hitta en sammanställning av de behöriga personer som finns inom olika områden.</p>

Tillstånd om att få spränga

Myndighet	Arbetsmiljöverket
Lagstiftning	AFS 2007:1
Länk	https://www.msb.se/Upload/Forebyggande/brandfarlig_explosiv/LBE%20utbildning/F%C3%B6rdjupning%20om%20spr%C3%A4ngarbete.pdf https://www.msb.se/sv/Forebyggande/Brandfarligt--explosivt/Lagen-brandfarliga-och-explosiva-varor/FAQ/
Ansvarig	Arbetsgivaren
Exempel på utbildare	Bergutbildarna: http://www.bergutbildarna.se/bergutb_katalog_12_web.pdf Orica mining services
Beskrivning	<p>Allt sprängarbete ska ledas av en sprängarbas, som ska ha:</p> <ul style="list-style-type: none">• dokumenterad teoretisk kunskap om sprängning samt• minst ett års praktik från sprängarbete. <p>En sprängarbas som endast utför sprängning av mindre komplicerat slag behöver dock endast ha:</p> <ul style="list-style-type: none">• dokumenterad teoretisk kunskap om sådan sprängning och• minst två års yrkeserfarenhet i arbete där sprängning ingått. <p>Arbetsgivaren utser sprängarbasen och är ansvarig för att basen har rätt tillstånd och kunskaper. Vanligast är att sprängarbasen har sprängkort; för att få detta krävs att man har gått ”Grundkurs i Sprängteknik”. Enligt Arbetsmiljöverket (AFS 2007:1 § Sprängarbete) ska den omfatta ett visst antal moment och vara i minst 48 lektionstimmar. Man ska också ha minst 1 års praktik inom området under de senaste 5 åren. Ett sprängkort är giltigt i 10 år. Det måste sedan förnyas.</p> <p>Sprängarbasen ansvarar för att arbetet sker yrkesmässigt och att de som arbetar i sprängarlaget får de instruktioner som behövs, samt för att explosiva varor och utrustning hanteras och förvaras rätt.</p> <p>Rådet för sprängteknisk utbildning (RFSU) granskar och godkänner kursledare för utbildning i sprängteknik. Den sprängtekniska utbildningen är strukturerad i ett antal behörighetskurser:</p> <p>Grundkurs i sprängteknik - Den grundläggande behörighetskursen för en sprängarbas och den kurs som ger den teoretiska kompetensen som krävs för att få ett ”Sprängkort Klass A” och därmed få spränga självständigt. Sprängarbasar för mindre komplicerade arbeten går en kortare särskilt anpassad grundkurs för att erhålla ett begränsat ” Sprängkort Klass B”.</p> <p>Det är inte tvunget att ha ett sprängkort om man på annat sätt kan visa att man har den teoretiska kunskapen. De allra flesta skaffar förstås sprängkortet som är en bra och allmänt accepterad dokumentation av kunskaperna. Det delas egentligen inte ut något tillstånd för att vara sprängarbas, mer än att det ställs krav på utbildning och praktisk erfarenhet och detta ska kunna intygas.</p> <p>Tillstånd om att utföra arbetet måste också sökas (Objektstillstånd).</p>

Behörighet elinstallatör

Myndighet	Elsäkerhetsverket
Lagstiftning	Dagens system regleras med bestämmelser i ellagen (1997:857), elinstallatörs förordning (1990:806) och Elsäkerhetsverkets föreskrifter (2007:2) om behörighet för elinstallatörer.
Länk	http://www.elsakerhetsverket.se/Global/PDF/Aktuellt/2012/Aktuellt_1_publish.pdf http://www.elsakerhetsverket.se/sv/Behorighet/
Ansvarig	Elinstallatören
Utbildare	Se nedan
Beskrivning:	<p>Elinstallatör - person som av Elsäkerhetsverket meddelats behörighet att utföra elinstallationsarbete i viss omfattning. Elinstallatören ansvarar för sitt eget elinstallationsarbete och även för den del som yrkesmän, personer som inte har någon egen behörighet, har utfört. För att yrkesmän ska få utföra elinstallationsarbete ska elinstallatören se till att yrkesmännen har kunskaper och färdigheter för att klara sina arbetsuppgifter.</p> <p>Idag finns det olika behörighetsnivåer som är uppdelade i allmänna och begränsade behörigheter. Ansökan om behörighet gör du hos Elsäkerhetsverket som kontrollerar att kraven på utbildning och praktik uppfylls. För att få behörighet måste du uppfylla kraven på utbildning och praktisk erfarenhet. Kraven är olika beroende på vilken behörighetsnivå du ansöker om.</p> <p>För att få certifikat som elektriker måste man ha både teoretisk och praktisk utbildning. Den teoretiska utbildningen får man i gymnasieskolans Elprogram inriktning elteknik eller automation. Motsvarande utbildningar genomförs också som vuxenutbildning. Den praktiska delen, 1600 timmar, gös i ett branschanslutet elinstallationsföretag. Certifikatet utfärdas endast till de som är anställda i företag som arbetar under Installationsavtalet EIO/SEF.</p>

Namn:	Serveringstillstånd för alkohol
Myndighet:	Kommunerna
Lagstiftning:	Alkohollag (2010:1 622)
Länk:	http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Alkohollag-20101622_sfs-2010-1622/#K8
Ansvarig:	Tillståndshavaren
Exempel på utbildare:	http://krogarna.se/serveringstillstand/?gclid=CKb1s6i-pLgCFcyXcAodlyYA-Q
Beskrivning:	<p>Servering av spritdrycker, vin och starköl får ske endast om tillstånd har meddelats. På serveringsställe med tillstånd ska tillståndshavaren eller av honom utsedd serveringsansvarig person utöva tillsyn över serveringen och vara närvarande under hela serveringstiden. Tillståndshavaren ska till tillståndsmyndigheten anmäla den eller de personer som utsetts att ansvara för alkoholserveringen. För servering av spritdrycker, vin och starköl får endast sådan personal anlitas som är anställd av tillståndshavaren eller som är inhyrd från ett bemanningsföretag. Den som är serveringsansvarig ska med hänsyn till sina egenskaper och övriga omständigheter vara lämplig för uppgiften.</p> <p>Den som ansöker om tillstånd för servering av alkoholdrycker ska göra ett kunskapsprov för att visa sina kunskaper i Alkohollagen. Kunskapsprovet är framtaget av Statens folkhälsoinstitut. Det ställs inget krav på någon speciell utbildning, bara att provet ska klaras. Utbildning i ansvarsfull alkoholservering erbjuds minst en gång per år, i samarbete med andra myndigheter.</p> <p>Ansökan om serveringstillstånd handläggs av kommunen. Tillståndet kan vara permanent, tidsbegränsat eller tillfälligt och kan innehas av juridisk eller fysisk person. Verksamheter som har permanent serveringstillstånd besöks minst en gång per år av kommunens tillståndsenhet för kontroll av att tillståndet överensstämmer med den faktiska hanteringen.</p>

KEMIKALIEINSPEKTIONEN • Box 2 • 172 13 SUNDBYBERG
TEL 08 519 41 100 • FAX 08 735 76 98 • www.kemikalieinspektionen.se • e-post kemi@kemi.se